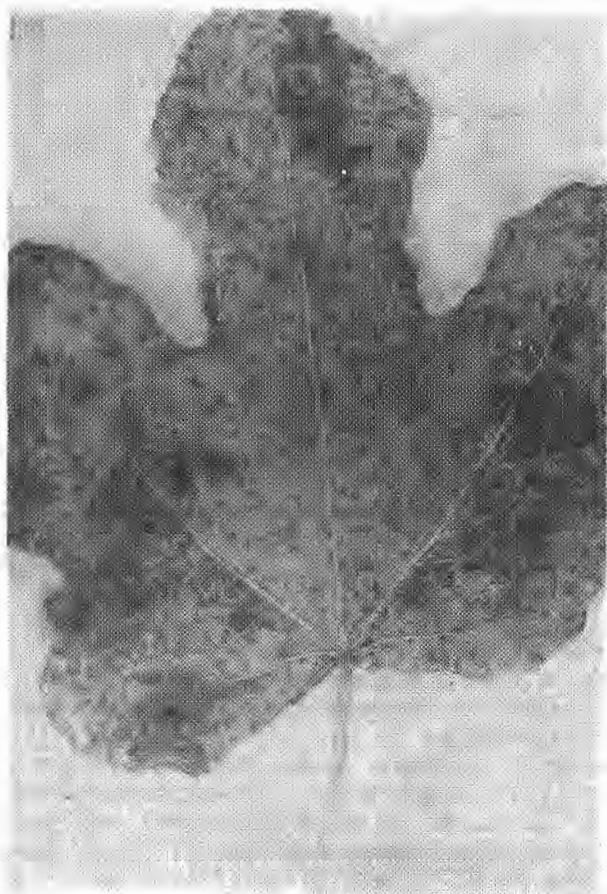

Рђа — мало позната болест смокава код нас

Рђу на смокви изазива паразитна гљивица *Kuehneola ficis* Butl. [= *Physopella ficis* Arth. = *Cerotelium ficis* (Cast) Arth. = *Uredo ficis* Cast.]. Она је позната скоро свуда гдје се смоква гаји, али се најчешће јавља и највеће штете причињава у тропским предјелима и крајевима богатим кишом у току вегетације. Пробазиди су ријетки и формирају се само у тропској зони (њих је по први пут запазио и описао Butler у Индији 1914. године), док се у осталим крајевима налази само у стадијуму *uredo* (*Uredo ficis*).

У области Медитерана *K. ficis* обично не изазива знатније штете, какве су нпр. забиљежене у Тексасу, на Антилима, у Индији, на југу Кине итд. Ипак њена појава није ријетка ни у земљама са ариднијом климом, као нпр. у Тунису, Мароку (имали смо прилике да у Мекнесу у новембру 1960. запазимо доста јак напад ове болести), Израелу, Италији, јужној Француској, на медитеранским острвима итд. У нашој земљи, колико нам је познато, први пут је забиљежена 1949. године у Херцег-Новом (1). Том приликом смо на појединим листовима налазили само расуте сорусе те су и штете биле незнатне. Перишић (2) је исту болест констатовао 1952. године дуж Црногорског приморја. Међутим, касније смо, 1959. и 1963. године имали прилике да се увјеримо да ова болест и код нас, извјесних година, може причинити врло велике штете.

Паразитна гљивица *Uredo ficis* изазива на листовима мале (око 1 мм пречника), округласте или полигоналне мрке пјеге у оквиру којих се, на наличју листа, стварају уредосоруси, у облику малих пустила, мрке или наранџасте боје. Уредосоруси су обично расути по читавом листу, али понекад могу бити и груписани, како је то и код нас 1959. и 1963. године често био случај, те тада долази до стварања већих нектотичних зона и опадања лишћа.

Лист смокве нападнут рбом

(фото Мезушковић)

Уредоспоре су лоптасте или овоидне, слабо обојене, са мембраном која носи бројне ситне бодље. Уз уредоспоре се налазе и парафизе. Величина уредоспора код нас била је $19-32 \times 16-23$ микрона (просјек: $25,5 \times 20,7$). На узорцима донијетим из Марока уредоспоре су биле велике $18-30 \times 13-22$ микрона (просјек: $23,3 \times 17$). Према Viennot-Bourgin-u (4) димензије спора износе $18-28 \times 14-20$, а према Roger-u (3) $18-30 \times 13-22$ микрона.

Поред смокве ова гљивица може напасти још и неке друге врсте из рода *Ficus*, затим *Broussonetia parvifera*, *Maclura aurantiaca*, *Morus indica* итд. Roger (3), међутим, сматра да на *Morus* и *Broussonetia* напада један посебни варијетет: *Cerotelium*

lici var. moricola Henn., a *Ficus retusa* паразитира *C. lici* var. *abyssinica* Henn.

Код нас се рђа на смокви 1959. године појавила у изузетном интензитету, тако да је средином септембра дошло до скоро потпуног опадања лишћа. У Црмници, Паштровићима и Боки често су се могла видјети стабла на чијим су се голим гранама задржавали још само плодови. Нешто мање штете забиљежене су и у осталим крајевима Црне Горе.

Напад рђе 1963. године био је знатно блажи него 1959, али је ипак у јесен у Титограду скоро сво лишће на неким стаблима носило сорусе гљивице, а код доброг дијела дошло је и до његовог опадања. Изгледа, ипак, да је ове године до јачег напада дошло доста касно, тако да се је лишће углавном било задржало до завршетка сазријевања плодова.

Јак напад рђе и штете које је она изазвала на смоквама ове двије године били су условљени изузетно обилним кишама. Лјетњи мјесеци 1959. и 1963. године, као што се види из таб. 1, имали су знатно више падавина него у нормалним годинама. У периоду мај—август 1959. пало је два и по пута, а 1963. скоро два пута више кише него у вишегодишњем просјеку. Посебно кишни били су мјесеци јуни и август.

Детаљ листа на коме се виде соруси гљивице

(фото Мијушковић)

Таб. 1

	IV	Кише у мм по мјесецима					Укупно кише	
		V	VI	VII	VIII	IX	V—VIII	
Просјек 1931—40. и 1946—55.	90,6	97,9	53,7	37,3	47,3	113	236,7	
1959.	62,6	179,7	146,8	42,9	197,7	72,7	567,1	
1963.	47,7	92,6	109,5	68,0	112,9	64,7	383,0	

Штете које рђа изазива на смокви у кишним крајевима везане су за њено брзо ширење и кратак инкубациони период, који, према Уррај-у (цит. in Roger), износи 14 дана у Индији, тако да обољење за неколико недјеља може захватити сво лишће, при чему су рани напади посебно опасни.

У нашим крајевима године са јако кишним љетом су изузетне, тако да се не исплати да се врше редовна превентивна прскања против рђе. Иначе, у земљама гдје се ова болест сваке године јавља, заштита се врши прскањем смокава бордовском чорбом или мочивим сумпором.

Л И Т Е Р А Т У Р А

1. Мијушковић М.: Биљне болести у НР Црној Гори у 1949. години. Заштита биља, бр. 1, 1950, Београд.
2. Перишић М.: Прилог проучавању мозаика смокве на Црногорском приморју, Годишњак Пољопривредног факултета у Земуну, бр. 4, 1952, Београд.
3. Roger L.: Phytopathologie des pays chauds. T. I, 1951, Paris
4. Viennot-Bourgin G.: Les champignons parasites des plantes cultivées. T. II, 1949., Paris

ROUILLE DU FIGUIER — MALADIE PEU CONNUE EN YOUGOSLAVIE

par

Ing. Milorad Mijušković

Institut de l'agriculture — Titograd

La rouille du figuier, provoquée par l'Uredo ficu Cast., ne cause généralement pas de dommages appréciables en Monténégro. Toutefois, certaines années à été exceptionnellement pluvieux, comme c'était le cas surtout en 1959, ce champignon peut provoquer la défoliation totale des figuiers. Les dégâts, un peu moins graves, ont été enregistrés aussi en 1963.